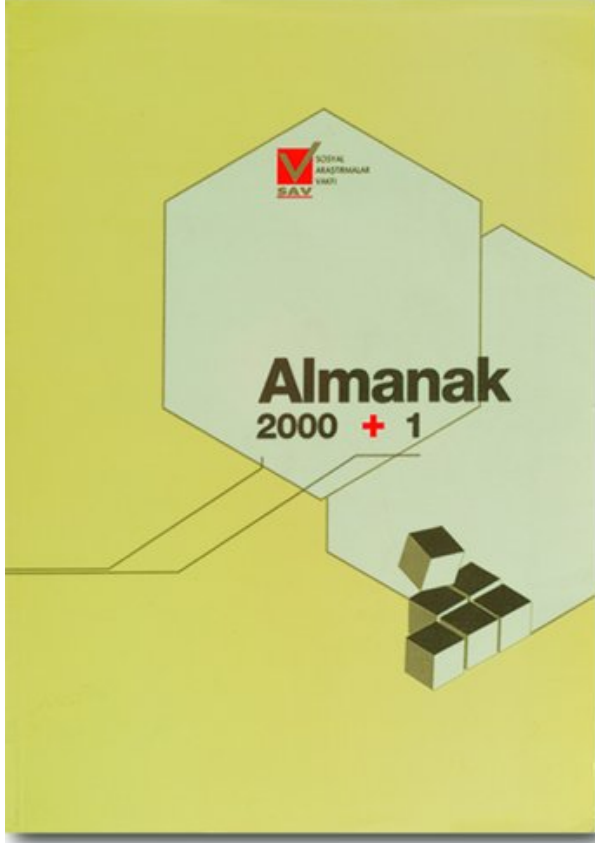

Satış fiyatı 105,00 TL

İndirim-45,00 TL

Uzun soluklu bir
çalışmanın ilk ürünü

Açıklama

SUNUŞ

Zaman, sürekliliği olan bir kavram ve bu kavramı “ezel” ile “ebed” arasında düz bir çizgi ile tanımlamak birçok analiz için yeterli görünüyor. İnsanlık tarihi boyunca, bu düz çizgi, dönemin kavrayışına, ihtiyaçlarına ve olanaklarına bağlı olarak, değişik ana ve alt birimlere ayrıldı, diğer bir deyişle takvimlendirildi. Her doğa ister toplumsal olsun, değişik olay ve olgular bu düz çizgi üzerine, dönemin takvimine uygun olarak yerleştirildi. Tek başına bu olay ve olguların bu çizgi üzerindeki sıralanışını izlemek dahi, olay ve olguların doğasını ve gelişimini anlamak açısından son derece yararlı ipuçları sundu.

Günümüzde, özellikle toplumsal tarih açısından yıl, birçok

olay ve olgunun ifade edilmesi için yeteri kadar hassas bir birim olarak kabul edildi; birçok olayın zaman boyutunu yıl olarak ifade etmek yeterli bir kesinliği genellikle sağladı. Aynı şey süreç analizleri için de geçerli oldu; kapsadığı olay ve olguların ortak özellikleri içerdiği ileri sürülen süreçlerin analizleri, herhangi iki yıl arası olarak tanımlanan kesitler için yapıldı ve genellikle amaca ulaşmayı başardı.

Diğer yandan, toplumsal bir varlık olarak insan soyunun, doğayı, yaşamı, toplumu ve kendini anlama, anladığı ölçüde egemen olma, egemenliğini sürdürme ya da değiştirme yolunda yarattığı tüm toplumsal sistemler, kategoriler, kavramlar genellikle uzun yılları kapsayan, kendi içsel gelişmelerini, yükselişlerini, çözülüşlerini bu uzun yıllar boyunca yaşayan olgular oldu; bu nedenle hemen hemen her toplumsal kategori aynı zamanda bir tarihsel kategoriydi ve ilgili tüm analizlerde bu özgül tarihe dönmek gerekiyordu. Fakat yine de, bu tarihsel süreç içerisinde belirli anlar, belirli “moment”ler, olguların kendi doğasının açığa çıktığı, “şey”lerin kristalize olduğu bir işlev de üstlendi. Bundan yüzyıl sonra, tek bir cümle ya da bir paragraf ile ifade edilebilecek olan 2001 yılında da birçok olay oldu, birçok olgu ortaya çıktı.

Sosyal Araştırmalar Vakfı (SAV), diğer pek çok kurum gibi, 2001 yılının Dünya ve Türkiye açısından son derece önemli olan, yaşanan deprem süreçlere ilişkin olarak toplumun deprem sınıfları ve tabakaları yapmış degerlendirmelerin, aldıkları tavırların, izledikleri politikaların ve geleceğe ilişkin olarak ileri sürdükleri projeksiyonların ya da tezlerin sınırlanabilmesi ya da sınırlanamaması olayları ve olguları içerdiğini saptadı.

SAV’a göre 2001 yılını, diğer yıllardan ayıran temel olaylar ya da olgular nelerdi?

Dünya ölçeğinde bakıldığında, en önemli olay şüphesiz 11 Eylül’dü. Dünya, 11 Eylül günü, yeni dünya düzeninin tartışılmaz lideri Amerika Birleşik Devletleri’nin “simge” şehri New York’daki, yine yeni dünya düzeninin tartışılmaz “simge”leri olan ikiz kulelere, dünyanın ve hatta uzayın “güvenliğinin” planlandığı Pentagon’a yapılan “terörist” saldırılarla bir anda sarsıldı. Henüz, en azından tüm devletler, uluslar ya da toplumsal kurumlar tarafından kabul edilen ortak bir “terör” ve “terörist” tanımı yapılamamış olsa da, hangi ölçütlerle bakılırsa bakılsın “terör” kapsamında olan ve onbiniye yakın sivilin ölümüne neden olan bu saldırılar

sonrası dünyada herşey gerçekten değişti.

Oysa, 1970'lerle başlayan, daha sonra "küreselleşme" olarak adlandırılan kapitalizmin "yeni" evresinde, 1980-1990 sürecinde sosyalizmin bir alternatif olmaktan çıkması ile de birlikte, hem tarihin sonu gelmiş, kapitalizm zaferini ilan etmiş hem de "özgürlük ve demokrasi" çağı başlamıştı. Artık, dünya, tek liderinin önderliğinde, diğer egemenlerin de denetiminde, özellikle yeni teknolojilerin (bilgisayar ve iletişim teknolojileri) kullanılması ve başta finans kurumları olmak üzere "uluslarüstü" kurumların düzenlemeleriyle özgürlük ve demokrasiye doğru, o altın çağa doğru yürüyüşüne başlamıştı. İran, Irak, Kuzey Kore gibi "haydut" devletler, Ortadoğu, Balkanlar gibi kriz merkezleri sorunları da zaman içinde çözüldü.

11 Eylül, bu altın çağa yürüyüşü engelleyebilecek güçlerin yok edilmesi gerektiğini göstermişti. Artık en önemli kavramlardan biri "güvenlik" idi. "Özgürlük ve Demokrasi" ancak "Güvenlik" sağlanmışsa geçerli olabilirdi. Tüm egemenler hem "küresel" hem "yerel" ölçekte, güvenliklerini sağlamak hakkına egemenliklerinin doğal sonucu olarak sahipti. Güvenlik uğruna, insan hak ve özgürlüklerinden, demokrasinin bazı kurumlarından geçici süreler için vazgeçilebilirdi. Ve, insanlığın uzun dönemli çıkarları adına, bu kavramlar için tehdit oluşturan devletlere, ülkelere, halklara ya da gruplara "şiddet" kullanılmak bir görevdi. "Medeniyetler Çatışması", "Dinler Çatışması" gibi "teoriler" bu amaçlarla ısıtılıp tekrar gündeme getirildi ve ciddi ciddi tartışılır oldu. Teröristleri yakalamak ve onları koruyan ve destekleyen Taliban yönetimini cezalandırmak ve iktidardan uzaklaştırmak adına, önce "ebedi adalet" sonra "sonsuz özgürlük" adı verilen operasyonlarla Afganistan'a tonlarca bomba yağdırıldı. Ardından sırada diğer "haydutların" olduğu tehdidi yükseltildi. Dünyanın efendileri, artık dünyaya bir çeki düzen vermek gerektiği fikrinde birleşmişlerdi. Kendi Olimpos'larında toplanacaklar, dünyanın şeklini şemalini planlayacaklar ve planlarını uygulamaya koyacaklardı.

11 Eylül sonrasında, şüphesiz, dünya ölçeğinde savaş bulutları toplanıyor, şüphesiz başta gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerinkiler olmak üzere dünya ulusları ve halkları arasına, farklı dini inanca sahip insanlar arasına düşmanlık tohumları ekiliyor. Şüphesiz dünya ölçeğinde insan haklarına

ve kişisel özgürlüklere saldırılar yapılıyor. Dünya ölçeğinde 2001'de yaşanan diğer önemli bir gelişme ise, daha önceki yıllarda mayalanan ve giderek yükselmeye başlayan küreselleşme karşıtı hareketlerdi. Egemenlerin, "özgürlük ve demokrasi"nin altın çağına doğru yürüyüşün başladığını ilan etmelerine karşın gerçekler bu beyan ile çelişiyordu. Yeni dünya düzeninin, gerek ülkelerin kendi içlerinde, gerekse de dünya ölçeğinde korkunç bir dengesizliği körüklediğine, şimdiye dek görülmemiş bir sömürü ve talan mekanizmasına dönüştüğüne ilişkin veriler her geçen gün daha fazla ortaya çıkıyordu. İkinci dünya savaşından 1970'lerin sonuna dek hemen hemen tüm kapitalist ülkelerde, emekçi sınıf ve tabakalarca talep edilen ve günlük yaşama sokulan ve hatta "refah toplumu" adıyla egemenlerce de propagandası yapılan, çalışan sınıfların yaşamlarını kolaylaştıran sosyal haklar ve kazanımlar birer birer tırpanlanırken, diğer yandan "gelişmiş - azgelişmiş" ya da "zengin kuzey, fakir güney" ayrımı giderek derinleşiyordu. Gerçekten, bugün dünya nüfusunun %75'i için yapılan teknolojik atılımlar hiçbir şey ifade etmiyor; yaklaşık 1.2 milyar insan açlık sınırında, 1 milyar insan açlık sınırının altında yaşamını sürdürmeye çalışıyor, 1 milyar çocuk okuma yazma dahi bilmiyor, 400 milyon çocuk temel eğitim olanaklarından yoksun bulunuyor, 2.4 milyar insan en alt düzeydeki hijyen koşullarına bile sahip değilken, 2 milyar insan en düşük bedelli ilaçlara dahi erişemiyor ve bu sayılar giderek artıyor. 1960 yılında zengin ülkelerin gelirleri yoksul ülkelerin gelirlerinin 37 katı iken bu oran 74 kat'a çıkıyor; dünyanın en zengin 3 insanının varlıkları toplamı, en yoksul 48 ülkenin varlıkları toplamına ulaşıyor. Neredeyse tüm "insanlık" tarafından gözden çıkarıldığı izlenimi uyandıran, açlık, sefalet ve hastalıkların pençesindeki Afrika'daki ortalama yaşam süresi ile gelişmiş dünyadaki ortalama yaşam süresi arasındaki fark 30 yıla çıkıyor ve bu fark daha da artıyor.

Fakat, bu gerçeklerin farkına varan ve tavır almaya başlayan kişi ve grupların sayısı da giderek artıyordu. Dünyanın dört bir yanından gelen küreselleşme karşıtları Porto Alegre'de kendi forumlarını düzenliyor, Prag'da, Cenova'da olduğu gibi dünyanın egemenlerinin, dünyanın geleceğini tartıştıkları ve karara bağladıkları tüm toplantıların yapıldığı yerleşim birimlerinde başka bir dünyanın mümkün olduğuna inanan ve bu

inançlarını haykıran küreselleşme karşıtları da dünya sahnesinde kendi yerlerini alıyorlardı.

Dünya’da yaşanan ve 2001’de yoğunlaşma eğilimi taşıyan üçüncü bir olgu ise azgelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere olan göçün sürekli artmasıydı. Dünyanın yoksulluk ve sefalet bölgelerinde yaşayan, her türlü zoru, şiddeti gören, kanını ve terini döken ve tüm bunlar sonucu doğduları topraklara dair umutlarını yitiren insanlar, her türlü fedakarlığa ve eziyete katlanarak kendi umut yolculuklarına çıkıyorlardı. Umutlar, yolculuk sırasında tükenmemişse, kendilerini bekleyen gelecek, genellikle mülteci kampları, işsizlik, aşağılanma ve hakaret oluyordu. Bu olgu, göçün olduğu ülkelerde de, yabancı düşmanlığını körüklüyor; bu ülkelerdeki milliyetçi, ırkçı düpedüz faşist eğilimlerin yelkenlerini şişiriyordu.

Dünya’daki diğer önemli bir gelişme ise Arjantin idi.

Arjantin, dünyanın “küresel” bir köye dönüşmesi yolunda önemli bir misyon yüklenen Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) gibi kurumların “yapısal uyum” reçetelerini uygulmasına karşın, yeni ve daha derin bir krizin içine yuvarlanıyor; tüm Dünya’da prestiji giderek yok olan ve söylediklerine, kredi talep edenlerin dışında hemen hemen hiç kimsenin inanmadığı bu kurumlara ilişkin şüpheleri daha da yaygınlaştırıyor, olumsuz yargıları pekiştiriyordu. ABD’nin arka bahçesi bir bütün olarak potansiyel bir kriz alanına dönüşüyordu.

2001’in Türkiye’inde yaşanan temel olgular nelerdi?

Türkiye 2001 yılına, egemenler açısından bakıldığında aslında zafer türküleri söyleyerek, umut rüzgarları yayarak girmişti. 1999’dan beri IMF denetiminde uygulanan program Kasım 2000’de işlerin iyi gitmediğine ilişkin birkaç sinyal verse de, alınan önlemlerle işler yoluna sokulmuştu. Program tavizsiz uygulanacaktı.

Ekonomiye ilişkin yöneltile en büyük eleştirilerden biri ise yolsuzluk ve hortumlamaların sistemin bir parçası olduğu idi; işte her gün yeni bir adla bir yolsuzluk operasyonu başlıyor, hortumcular hakkında ard arda davalar açılıyordu.

Devlet, “on yıldır girilemeyen” hapishanelerine “Hayata Dönüş Operasyonu” ile girmiş, devlet, devletliğini göstermiş ve düzenini 35 kişinin ölümü pahasına sağlamıştı. Bu arada açlık grevinde ya da ölüm orucunda olanlara yüzlerce kişi eklenmişti. Fakat ne olursa olsun artık Devlet vardı ve

kararlarını, elindeki tüm yetkileri kullanarak tavizsiz uygulayacaktı.

Avrupa Birliği ise pompalanan yeni umudun adıydı. 2001 yılında Ulusal Program açıklanacak, gerekli Anayasal ve yasal değişiklikler hızla yapılacaktı.

Tüm bunlar için oynanacak alanın sınırlarını ise 28 şubat ilkeleri ve güvenlik belgeleri belirliyordu.

19 Şubat'taki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Cumhurbaşkanı tarafından "uzlaştırma ve çözüm bulma" uzmanı bir Devlet Bakanı'na ya da Başbakan'a fırlatıldığı söylenen bir Anayasa kitapçığı tüm dengeleri yıktı, tüm umut havalarını dağıttı: Artık Kriz vardı.

Geçen birkaç gün içinde, krizin sadece ekonomik bir kriz olmadığı da anlaşıldı. Ne Kasım 2000'deki banka devletleştirmek v.b. gibi önlemlerle ne 5 Nisan 1994'de olduğu gibi devalüasyon esaslı paketlerle işleri yoluna koymak mümkün değildi. Ekonomik çerçevesi 24 Ocak kararları ile, siyasal çerçevesi sol eğilimli her tür örgütlenmeyi ve emekten yana olan herşeyi acımasız bir biçimde ezen 12 Eylül faşizmi ile çizilen bir sistem, kendi kendini bitirmiş, yolsuzlukları, talanları, rantları kapanın elinde kalmak üzere kendi üzerine yığılarak iflas etmişti. İflas o kadar kesin ve açıktı ki; yaşanan krizin aynı zamanda bir yönetim krizi olduğu ilgili tüm taraflarca tespit edilmesine karşın, ve krizin bu biçimde çıkışı sonrasında, herhangi bir ülkede değil, birazcık yönetim geleneği olan hiçbir kurumda bile yürütme yönetme kademesinde kalması mümkün olmayan hükümetin ya da en azından bakanların istifası bir yandan krizin derinleşeceği ve çığ etkisi yapacağı korkusuyla, diğer yandan egemenlerin cephesinde, yeni bir rüzgar estirerek, kitleleri ve kurumları peşinden sürükleyebilecek herhangi bir alternatifin bulunmaması nedeniyle gerçekleşemedi.

Dünya ve çağ ile entegrasyon için gerekli olan "yapısal uyum"dan vazgeçilemeyeceğine göre, "yeniden yapılanma"dan sorumlu bir yönetici ithal edildi; ekonomi ile siyasetin birbirinden ayrı olduğu vurgulandı, yürütmeden sorumlu seçilmişler ve atanmışlar onay makamına dönüştürüldü, "yeni" bir "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" hazırlandı ve uygulamaya sokuldu. Artık, programlar ve uygulama planları, ayrıntılı olarak IMF'ye sunulacak, bu yeterli görülüyerek programın arkasından dünyanın efendilerinin Ankara temsilcileri,

hükümeti oluşturan partilerin başkanları ve aynı zamanda Başbakan ya da Başbakan Yardımcısı olan liderleri dolaşarak programın gerçekten arkasında olduklarının onayını alacaktı. Artık ekonomi ile siyaset ayrılmıştı! Programa ya da uygulamalarına herhangi bir biçimde karşı çıkanlar Bakan ise istifa edecek, atanmış ise görevden alınacaktı. İş adamları, medyaları ve sözleşmeli pofesörleri durumun vehametini anlamakta gecikmedi: Özet olarak “Dediklerini yapın, yoksa bittik ha!” söylemi binbir cila ve “teori” ile topluma sürekli pompalandı. İş adamları ve iş adamlarımızın “sivil toplum örgütleri”, krizin yükünü esas olarak emekçi sınıf ve tabakalara yıkan programa verdikleri bu genel desteği yanısıra, temsilcisi oldukları kesimlerin yükünü azaltmak için de olağanüstü çaba gösterdiler. Finans sektörüne yönelik önlemlere, “reel” sektöre yönelik önlemlerin eklenmesi gerektiği, kredi ve borçların “yeniden düzenlenmesi” gereği, “İstanbul Yaklaşımı” v.b. talepleri sürekli gündemde tutuldu. Dünya’da yeni bir krize yol açan 11 Eylül, Türkiye’de krizi yönetenlerin kurtuluşu oldu. Faiz ödemeleri hariç bütçe fazlası sağlamak dışında (Türkçesi KİT kökenli ürünlere daha fazla zam yapmak, daha fazla vergi toplamak anlamına geliyordu) güçlü ekonomiye geçiş programının kısa dönemli hiçbir ana hedefi tutmamış iken dünyanın içine düştüğü kriz, sapmaların gerekçesi haline dönüştürüldü; dinler çatışması, medeniyetler çatışması gibi “teori”lerden de güç alınarak, nüfusunun ezici çoğunluğu Müslüman olan laik bir ülke olmak, ortadoğu’da bulunmak, “haydut” olarak tanımlanan birçok devlete komşu olmak ve güçlü bir orduya